

ALKAJ IN KATUL

Proti koncu 7. stol. se je tudi na Lezbu že rušila oblast aristokratske oligarhije. Med samimi aristokrati je tudi tu vstal mož, „tiran“, ki je pograbil oblast opiraje se na ljudsko stranko. Znan nam je tiran Mélanchros, za njim Mýrsilos in Pittakós (tudi Phittakós), toda zadnji je bil plebejskega rodu; znan je kot eden izmed sedmih modrih, najbrže zaradi tega, ker je znal pomiriti državo. Alkaj, ki je bil aristokrat, ga je sovražil in pripovedoval o njegovem plebejskem očetu, da je bil velik razuzdaneec. Pitak se je pod Mirsilom tako dvignil, da je zavzel Sigeion. Bil je očitno že poveljnik. To je po kronografih datirano z l. 607. Nato je dobil aristokratino za ženo. Pod Mirsilovo vlado so morali aristokrati bežati v pregnanstvo — to je bilo Alkajevo prvo pregnanstvo. Toda doma je prišlo do zarote: aristokrati so povzročili, da je bil Myrsilos umorjen; dogodek je Alkaj pozdravil z znanimi verzi, ki jih je posnel Horac z „*Nun̄c est bibendum . . .*“ Vendar aristokrati niso imeli dolgo vlade v svojih rokah. Moralo je priti do sporov z ljudsko stranko. Konec je bil na vsak način ta, da je ljudstvo izročilo oblast Pitaku. Aristokrati so morali tedaj znova iti v pregnanstvo. Medtem ko se je pri prvem begu umaknil Alkaj le v sosednjo Pyrrho na samem otoku Lezbu, je tokrat odšel z otoka, se potikal po svetu in pot ga je pripeljala tja do Egipta. Pitak je medtem pomiril nasprotni stranki, izdal amnestijo in Alkaj se je vrnil v domovino, kamor se je vrnila pred njim tudi že Sappho. — Vse to je bilo znano že pred najdbo Alkajevih fragmentov, o katerih bo govora v naslednjih vrsticah. Gl. Wilamowitz—Moellendorff, *Neue lesbische Lyrik* (*Neue Jahrbücher f. d. klass. Altertum, Gesch. u. d. Lit., herausg. v. J. Ilberg, 33. Bd. 237 s.*).

The Oxyrhynchus Papyri, Part XVIII (London 1941) štev. 2165 so prinesli z dvema, dosedaj skoro najdaljšima fragmentoma Alkajevih pesmi novo podrobnost v te dogodke. Alkaj trdi, da je bil tudi Pitak zapleten v zaroto proti Mirsilu, ki je dovedla do prvega Alkajevega pregnanstva. Toda Pitak je pravočasno pokazal zarotnikom hrbet in sedaj, pravi Alkaj, skupaj z Mirsilom tlači mesto. V proznem prevodu naj sledi, kar je količkaj ohranjeno:

„. . . Lezbijci so posvetili velik, daleč viden, skupen gaj. Tja so postavili žrtvenike blaženih nesmrtnikov in jih imeno-

vali po blagem (?) Zevsu in po tebi (Heri), slavni ajolski boginji, izvoru vsega, in po tretjem . . . strašnem Dionizu. Bodite nam naklonjeni, uslišite naše molitve in rešite nas iz teh nadlog in hudega pregnanstva! Hyrovega sina (Pitaka) naj pa zadene maščevanje teh (bogov), kakor smo rekli ob prisegi . . ., da ne bo nikakor (nihče zapustil) nikogar izmed tovarišev, ampak da bomo ali pokriti z zemljo ležali, pobiti od mož . . ., (ali pa) jih pobili in ljudstvo rešili gorja. Toda vampež (Pitak) se za to (prisego) ni menil, temveč je lahkomišlno poteptal prisego in sedaj tlači mesto . . .“

V naslednji strofi, od katere so ohranjene le začetne besede verzov, se omenja Myrsilos. V stolpcu 2 istega fragmenta toži Alkaj, da mora živeti na deželi: toži se mu po življenju na trgu (agora); in njegovo posest imajo drugi. Vidi se tudi njegovo spoznanje, da ni dobro začetni prepira z močnejšim. Prebiva v bližini kraja, kjer so imele Lezbijke vsako leto lepotne tekme. Ostanek je izgubljen.

V prvem stolpcu kliče Alkaj nad Pitaka maščevanje tistih bogov, pri katerih so prisegli, da se bodo borili proti tiranu do zmage ali smrti. Pitak je tovariše izdal. Tema pesmi je v smislu stare lirike: tiče se skupnosti, tu aristokratskih tovarišev zarotnikov.

V 11. pesmi nagovarja Katul svoja prijatelja Furijs in Avrelijsa, katerih zvestobo pozna (tu sledi v daljšem ekskurzu v aleksandrinski maniri naštevaje krajev, kamor sta pripravljena iti s Katulom, da mu dokažeta svojo zvestobo). Prosi ju:

*Pauca nuntiate meae puellae
Non bona dicta.*

*Cum suis vivat valeatque moechis,
Quos simul complexa tenet trecentos,
Nullum amans vere, sed identidem omnium
Ilia rumpens;*

*Nec meum respectet, ut ante, amorem,
Qui illius culpa cecidit velut prati
Ultimi flos, praetereunte postquam
Tactus aratro est.*

Katul iz dna užaljenega srca naroča prijateljema, naj izročita za slovo nezvesti in nevredni Lesbiji krepko psovko; njegova ljubezen do nje je zamrla po njeni krivdi kakor pade ob robu travnika cvetlica, ki se jo je dotaknil brezčutni plug.

Motiv Alkajeve in Katulove pesmi je isti: oba preklinjata in psujeta nezvestega. In obe pesmi se končata s sentimentalno noto osamelosti. Toda razlika je kljub skupnemu motivu jasna. Alkaj govori o zadevi, ki se tiče njegove družbe, Katul govori

o svoji srčni zadevi in bolečini (prijatelja, ki se nanju obrača, sta samo še sredstvo za posredovanje). Alkaj pove to, kar zanimala njegova skupnost, Katulova pesem je pa odraz individualistične helenistične dobe. Čeprav je Katulova pesem napisana v sapfični strofi, torej v ajolskem metru, njena snov ni starogrška. Zato je Horac mogel reči o sebi (c. III 30, 13 s.): (*dicar . . .*) *princeps Aeolium carmen ad Italos deduxisse modos*. — *Aeolium carmen* ne smemo razumeti kot ajolsko pesem po metru, na kar nas more zavesti *Italos . . . modos*, ampak ajolsko po duhu, po smislu za skupnost.

Ljubljana.

M. Grošelj.

RÉSUMÉ

M. Grošelj: ALCÉE ET CATULLE

La pièce d'Alcée Ox. Pap. XVIII 2165 et Catulle 11 ont de commun le thème à savoir que les deux poètes maudissent l'infidélité des amis de jadis. Alcée injurie Pittakos qui avait déserté les rangs des conjurés alliés contre le tyran Myrsilos, Catulle maudit Lesbie infidèle. Mais une différence profonde saute néanmoins aux yeux. Alcée traite en effet d'un sujet qui concerne sa société, Catulle, au contraire, est froissé en tant qu'amant, donc comme individu. La pièce d'Alcée traduit l'esprit de la poésie ancienne, celle de Catulle est empreinte d'individualisme hellénistique. Horace avait donc raison de proclamer: *dicar . . . princeps Aeolium carmen ad Italos deduxisse modos*. Il ne dit pas *Aeolios modos; carmen* se rapporte par conséquent à l'esprit caractéristique de l'ancienne poésie.
